

Изх. 33-3-002/28.10.2019

СТАНОВИЩЕ

От 27.09.2019 правителството на Република България обяви обществената консултация по Проект на визия, цели и приоритети на Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030: „рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи, детерминиращ визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление“. Екипът на инициативата „Зелени закони“ на Сдружение за изследователски практики анализира документа като цяло и по отношение на темите, които са обект на внимание в работата ни – климат и енергетика, устройство на територията, биоразнообразие и гори и селски райони.

Становището ни е, че документът трябва да бъде изтеглен и основно преработен, така че да отрази националните специфики за изпълнение на целите за устойчиво развитие. В настоящия си вариант Националната програма няма реална връзка с Програмата за устойчиво развитие за периода до 2030 г. на Организацията на обединените нации (ООН). В проекта липсват и реални индикатори, съответстващи на тези в документа на ООН.

В становището ни по-долу има общи бележки по предложения документ и конкретика по отношение на анализиранияте секторни теми.

А. Общи бележки

Разработването на документа е имало за цел да отрази нуждите на България и постигането на заложените в него тринадесет национални приоритета. Това, което е видно на пръв прочит, е изключителната просторност и всеобхватност. Изключителната амбициозност на документа, прилича на много предходни национални стратегии и програми, за съжаление, голяма част от тях останали единствено и само на хартия. В България липсва проследимост и адекватен анализ на приключените периоди, това води до повтаряемост в националните цели без да се наблюдава поука или ответна реакция от заинтересованите страни. Страната е начело на негативните постижения в ЕС и независимо от огромния брой стратегически документи и милиардите изразходвани евро, резултатът не е видим. И като пример могат да послужат и голяма част от сегашните 13 национални приоритета – „Наука и научна инфраструктура“, „Нисковъглеродна икономика“, „Устойчиво селско стопанство“, „Транспортна свързаност“ и т.н.

Проектът “Граждани и експерти за прилагане на зелените закони”, се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

<https://www.activecitizensfund.bg>

В документа се определят три стратегически цели – технологична трансформация, демографски подем и намаляване на неравенствата, за чието изпълнение правителствените намерения се групират в пет области (оси) на развитие и се издигат 13 национални приоритета. 5-те области (оси) на развитие са Иновативна и интелигентна България, Зелена и устойчива България, Свързана и интегрирана България, Отзивчива и справедлива България, Духовна и жизнена България. 13-те национални приоритета съответно са Образование и умения, Наука и научна инфраструктура, Интелигентна индустрия (за ос 1); Кръгова и нисковъглеродна икономика, Чист въздух и биоразнообразие, Устойчиво селско стопанство (за ос 2); Транспортна свързаност, Цифрова свързаност, Местно развитие (за ос 3); Институционална рамка и Социално включване (за ос 4); Здраве и спорт, Култура, наследство и туризъм (за ос 5).

Темите, които се мониторира от инициативата „Зелени закони“ на Сдружение за изследователски практики, са засегнати основно в приоритети 4, 5 и 6 от ос 2 „Зелена и устойчива България“ и частично - в приоритет 9 „Местно развитие“ от ос 3, като трябва да се отбележи следното:

(1) Тъй като „При изготвянето на Националната програма за развитие България 2030 е отделяно специално внимание на Програмата за устойчиво развитие за периода до 2030 г. на Организацията на обединените нации (ООН) „Да преобразим света“ и на включените в нея 17 глобални цели за устойчиво развитие.“ (<https://www.un.org/sustainabledevelopment/>), всеки от предложените 13 приоритета на тази Програма се свързва със съответните глобални цели. Проектът за нея „стъпва на нарочен Анализ на социално-икономическото развитие на страната след присъединяването ѝ към Европейския съюз“, но в документа **не е направена в явен вид връзка с други програмни документи – международни, европейски или национални**.

(2) В документа има много дълги и „кухи“ фрази (неясни може би и заради лош превод), като например:

- „Основна цел на политиката за периода до 2030 г. е постигане на по-включващ и по-устойчив растеж, при намаляване на социалните и териториални неравенства и способстване на споделен просперитет.“ (стр. 6);
- „Подходът се ползва от предимството на априорно по-висока ефективност на политиката, предвид адресирането на конкретни, установени на местно ниво – при по-високо ниво на информираност – проблеми и потенциали. Ще се търсят механизми за териториално фокусиране на интервенциите, които чрез интегриран подход ще позволят да бъде оползотворен местният потенциал по-най-добрия начин, както и да бъдат адресирани местните проблеми и предизвикателства.“ (стр. 28).

Проектът “Граждани и експерти за прилагане на зелените закони”, се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

<https://www.activecitizensfund.bg>

Б. Отразяване на темата „енергетика и климат“

Най-общо казано, в документа темата за климатичните промени липсва. Не е направена и пряка връзка с политиките за реагиране на промени в климата – международни, европейски, национални. Индиректна връзка с тези политики намираме само в следното:

- (1) Посочен е индикатор „Увеличаване нивата на парникови газове извън обхвата на ЕСТЕ (Европейската схема за търговия с емисии) към 2030 г. спрямо 2005 г., %“ за приоритет 4 „Кръгова и нисковъглеродна икономика“ – от -0.5% за 2017 г. до 0 към 2030 г. (стр. 19). Не е ясно защо е избран точно такъв индикатор, както и поставената цел за увеличаването му с 0.5 за 13 години;
- (2) Намеренията за работа по Цел 13 „Предприемане на спешни действия за борба с изменението на климата и неговите последици“ от глобалните цели за устойчиво развитие на ООН се изчерпват със следното:
 - към приоритет 5 „Чист въздух и биоразнообразие“ се предвижда да „бъдат осъществени дейности, насочени към адаптиране на районите към промените в климата, както и такива за смекчаване на ефектите от климатичните промени с цел опазване на екосистемите.“ (стр. 21);
 - към приоритет 6 „Устойчиво селско стопанство“ – „усилията ще са насочени и към смекчаването на последиците от изменението на климата и адаптацията към него, насърчаването на устойчиво развитие и ефективно управление на природните ресурси като вода, почва и въздух, защитата на биологичното разнообразие, подобряването на екосистемните услуги и опазване на местообитанията и ландшафта.“ (стр. 22);
 - към приоритет 9 „Местно развитие“ се предвижда

„Териториално фокусираните интервенции ще адресират проблеми и предизвикателства, като: липса на привлекателни възможности за заетост, недостиг на умения, интегрирано придобиване на основни професионални умения, определяне на пътища и мерки за повишаване на уменията на нискоквалифицирани възрастни, на работници, вкл. и на възрастни в неравностойно социално-икономическо положение, недостатъчни инвестиции за свързаност и основни услуги, значителен отлив на млади хора, липса или лошо качество на екологична и пътна инфраструктура, изменението на климата и др. Ще се цели да бъдат подпомогнати заетостта и растежа в районите, запазено и подоброено качеството на околната среда и адаптация към настъпилите неблагоприятни климатични изменения“ (стр. 29),

и

Проектът „Граждани и експерти за прилагане на зелените закони“, се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

<https://www.activecitizensfund.bg>

„С оглед увеличаването на риска от природни бедствия вследствие на климатичните промени, ще се установи силен координационен механизъм с функции по надзор, контрол и управление на риска от бедствия, включително наводнения, свлачища и пожари. Акцент на политиката ще остане изпълнението на мерки, ориентирани към превенция и защита от наводнения, в т.ч. за изграждане и поддържане на зелена инфраструктура и в комбинация със сива инфраструктура. Ще продължат действията в посока намаляване на възможните негативни последици от климатичните промени, чрез създаване и управление на защитни горски пояси срещу наводнения и ерозия, инфраструктурни мерки, допринасящи за управление на рисковете от свлачищни, ерозионни и абразионни процеси и др. (в т.ч. изграждане на зелена и синя инфраструктура). Системите за ранно предупреждение ще бъдат допълнително засилени, включително и техническия капацитет в прогнозирането и управлението на риска от бедствия.“ (стр. 30).

В. Устройство на територията

Проблемите на регионалното развитие са разгледани в Ос на развитие 3 - Свързана и интегрирана България. Според авторите основният фокус на тази ос на развитие е осигуряване на предпоставки за повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, стъпвайки на специфичния местен потенциал В рамките на тази ос правителството определя три национални приоритета: 7. „Транспортна свързаност“, 8. „Цифрова свързаност“ и 9. „Местно развитие“.

Независимо от желанието, даже в посочените приоритети националните цели не са включени изцяло. Например, в приоритет 7 „Транспортна свързаност“ като индикатори са посочени Индекс за качеството на железопътната инфраструктура, който не оценява свързаността или развитието на железопътната инфраструктура, а само качеството на съществуващата. По същия начин, индексът, предвиден за развитие на пътната мрежа - „Завършеност на основната TEN-T пътна мрежа“, не касае обезпечаването на достатъчна и качествена пътна мрежа в България извън коридорите TEN-T.

По отношение приоритет 9 „Местно развитие“ авторите на документа са посочили, че с него адресират Цел 11 „Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене“, Цел 6 „Осигуряване на достъпност и устойчиво управление на водата и канализацията за всички“ и Цел 2 „Край на глада – постигане на продоволствена сигурност и по-добро хранене, стимулиране на устойчиво селско стопанство“. В същото време, обаче, за индикатори са посочили „Европейски индекс на конкурентоспособността на регионите“, „Вариация на коефициента на заетост по райони“ и „Население, свързано с поне вторично пречистване на отпадни води“. Като отчитаме, че

Проектът "Граждани и експерти за прилагане на зелените закони", се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

<https://www.activecitizensfund.bg>

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ
проект **“Граждани и експерти за прилагане на
зелените закони“**
+359 885989593, sip.bulgaria@gmail.com,
www.zelenizakoni.com

Европейски индекс на конкурентоспособността на регионите, който е единственият сложен/съставен индекс от трите и включва 1) Институции; 2) Макроикономическа стабилност; 3) Инфраструктура; 4) Здравеопазване и 5) Основно образование, 6) Образование, обучение и образование през целия живот; 7) Ефективност на пазара на труда; и 8) Размер на пазара. 9) Технологична готовност; 10) Сложност на бизнеса и 11) Иновации и че, заетостта отчитана във вторият индикатор „Вариация на коефициента на заетост по райони“ се отчита и в първият в част „7) Ефективност на пазара на труда“, смятаме, че ще има дублиране без полза за целите на документа.

В заключение по тази точка трябва да отчетем липсата на индикатори за някои сектори оказващи влияние върху регионалното развитие, като горско стопанство, туризъм или фактори за развитието на регионите като канализация, водоснабдяване, електроснабдяване, управление на отпадъците, достъп до медицинска помощ или устойчивост на местното самоуправление, развитие на граждански сектор и т.н.

Г. Селски райони

„Основната цел на приоритета е развитието на интелигентен, устойчив и диверсифициран сектор на селското стопанство, който да гарантира продоволствената сигурност на населението. Успешното прилагане на планираните интервенции ще допринесат за изпълнението на Цел 2 „ Край на глада – постигане на продоволствената сигурност и по-добро хранене, стимулиране на устойчиво селско стопанство“. Още в увода на темата се забелязва и отчита недостатъчно задълбоченият подход при създаването на документа по отношение Цел 2 от Програмата за устойчиво развитие за периода до 2030 г. на Организацията на обединените нации (ООН) „Да преобразим света“. Несериозно звучи в 21 век страна член на ЕС да цели гарантиране на продоволствената сигурност на населението, тази цел е постигната през 1960-те години в Европа, а също в тогавашна България.

По отношение на инструментите за постигане на целите, заложи в националната програма, се наблюдава изключително консервативен подход, който е приемлив за успешни и развиващи се сектори, какъвто за съжаление селското стопанство и селските райони в България не са. „Приоритетни ще бъдат инвестициите в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологично производството, в които страната има традиции и потенциал за развитие. Секторни интервенции ще бъдат насочени и към пчеларството и лозаро-винарския сектор.“ От 2004 г. до днес това са приоритети,

Проектът “Граждани и експерти за прилагане на зелените закони, се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

<https://www.activecitizensfund.bg>

но на практика това са отраслите загубили най-силни позиции. Включително и биологичното производство, което през годините бе флаг на много правителства и приоритет на много политици. От представените аргументи в полза на биологичното производство не става ясно как създаването на финансов инструмент ще „стабилизира“ доходите на земеделските стопани. Само по себе си биологичното производство в страни с ниска покупателна способност и изключително свит пазар не позволява повишаване на доходите, а по-скоро води до риск от фалити и спад в цените.

По отношение на инвестициите в хидромелиорации, считаме че „Целта е да бъде увеличен значително процентът на използваемост на съществуващите напоителни системи, което ще позволи повишаване на конкурентоспособността на сектора.“ няма да доведе до желанния ефект, а напротив. Ще доведе до изразходване на милиарди за неефективна и остаряла морално и физически инфраструктура, вместо да се инвестират средства в модерни и съвременни методи за напояване („умни“ напоителни системи).

„Ключово за развитието на селското стопанство ще бъде и навлизането на цифровите технологии. Ще бъдат стимулирани инвестициите за модернизация и технологии за прецизно земеделие, които са от съществено значение за подобряването на ефективността на производството в сектора...“ Да се говори за надстройката без да имаме базата на работещо селско стопанство не позволява да се вземат правилни политически решения, базирани на нуждите и потребностите

Д. Биоразнообразие и гори

В приоритет „Чист въздух и биоразнообразие“ няма индикатор, касаещ биоразнообразието. От инициативата „Зелени закони“ предлагаме той да е брой видове и местообитания от европейската мрежа „Натура 2000“ с благоприятен природозащитен статус.

Изводи и препоръки

Проектът "Граждани и експерти за прилагане на зелените закони", се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

<https://www.activecitizensfund.bg>

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ
проект "Граждани и експерти за прилагане на
зелените закони"
+359 885989593, sip.bulgaria@gmail.com,
www.zelenizakoni.com

България трябва да има Национална програма за развитие през следващото десетилетие. Обществената консултация по проекта за визия, цели и приоритети на такава Програма е необходим етап в разработването ѝ. Един общ извод от анализа на предложения документ е, че той недостатъчно отразява международни и европейски политики и решения за сегашните предизвикателства по отношение състоянието на околната среда у нас. Конкретно за темата „климат/климатични промени“, недостатъчни са предвижданите действия, свързани пряко с Цел 13 от глобалните цели за устойчиво развитие на ООН: тази Цел е посочена само в набора за приоритет 5 „Чист въздух и биоразнообразие“ от ос 2 „Зелена и устойчива България“. Тъй като в проекта на документа липсва пряка връзка с международни и европейски документи за политиките в съответните отрасли, препоръчваме при изработване на окончателния му вариант съответни такива да се вземат предвид, така че от една страна да се осигури изпълнение на поетите от страната ни международни и европейски ангажименти, а от друга – да се предвидят спешни и национално специфични действия.

С уважение,

Гр. София

28.10.2019

Вера Стаевска

Председател на УС

Сдружение за изследователски практики

Инициатива „Зелени закони“

<https://www.zelenizakoni.com/>

Проектът "Граждани и експерти за прилагане на зелените закони", се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

<https://www.activecitizensfund.bg>